

L'espai europeu d'ensenyament superior (EEES), clau d'ocupabilitat i de cooperació internacional

Dr. Guy Haug

President del Consell Assessor
de l'Institut Internacional de Postgrau de la UOC
Expert europeu en avaluació i desenvolupament
d'universitats i sistemes d'ensenyament superior

<http://www.uoc.edu/inaugural11/>

Sumari

Presentació

3

Eixos del debat, *per Guy Haug*

4

Crònica

10

Lliçó inaugural del curs 2011-2012

Presentació

Guy Haug, president del Consell Assessor de l'Institut Internacional de Postgrau de la UOC i expert europeu en avaluació i desenvolupament d'universitats i sistemes d'ensenyament superior, és la persona triada per a la lliçó inaugural del curs 2011-2012, que es planteja amb un nou format.

En comptes de ser un discurs unidireccional, el ponent proposa uns eixos de debat, que es publiquen en el web de la lliçó alguns dies abans de l'acte presencial, en què Guy Haug explora els eixos de debat en una conversa oberta de poca durada (30 minuts) conduïda per un moderador, el Dr. Carles Sigalés (director dels Estudis de Psicologia i Ciències de l'Educació de la UOC). La conversa es retransmet en directe per vídeo i per Twitter (en català i castellà).

L'acte presencial té lloc el 27 de setembre de 2011 al Wikilounge, la seu de la UOC al Barcelonès (rambla de Catalunya, 6, Barcelona).

Enllaços

Web de la lliçó inaugural: <http://www.uoc.edu/inaugural11/>

Crònica 2.0 (Storify): <http://storify.com/uocuniversitat/llico-inaugural-del-curs-2011-2012-de-la-uoc>

Vídeo: <http://www.youtube.com/watch?v=b7WYySM8w5M>

Línies argumentals

L'espai europeu d'ensenyament superior (EEES), clau d'ocupabilitat i de cooperació internacional

Dr. Guy Haug

President del Consell Assessor de l'Institut Internacional de Postgrau de la UOC
Expert europeu en avaluació i desenvolupament d'universitats i sistemes d'ensenyament superior

1. L'EEES: quins processos reformadors el configuren?

Bolonya: reformes estructurals i renovació curricular

L'objectiu de crear un EEES integrat, coherent i internacionalment competitiu va començar l'any 1999, per iniciativa combinada d'universitats i governs, amb la Declaració de Bolonya, que fixa per primera vegada objectius europeus en l'ES:

- creació d'un marc de referència comuna de titulacions;
- generalització d'un sistema de titulacions estructurades en els tres nivells de grau, màster i doctorat;
- generalització d'un sistema compatible de crèdits europeus (els ECTS);
- assegurament/acreditació de la qualitat amb una dimensió europea;
- eliminació dels obstacles residuals per a la mobilitat.

La Declaració va ser subscripta inicialment per 30 països, però actualment participen en el procés de Bolonya un total de 47 països (tota la UE-27, i 20 més, incloent-hi Rússia i Turquia). És un compromís de cada país de reformar les estructures de les titulacions universitàries, la qual cosa també dóna lloc a una potent onada de renovació curricular pel que fa als objectius, la rellevància i els mètodes dels estudis.

UE: l'agenda per a la modernització i competitivitat universitària

Aquest segon corrent reformador complementa i reforça el procés de Bolonya als vint-i-set països de la UE. Vol fomentar el desenvolupament economicosocial i l'ocupació gràcies a millores en:

- la governança dels sistemes i les institucions d'ES d'acord amb les necessitats del seu entorn;
- la diversificació i la rellevància de l'oferta formativa, tant per a joves com per a adults (formació al llarg de la vida);
- el finançament més eficient d'universitats i estudiants;
- la mobilització de les capacitats investigadores de les universitats.

Al mateix temps, aquestes reformes, combinades amb les de Bolonya, han de fomentar la llegibilitat, l'atractiu i la competitivitat de l'Europa universitària respecte a la resta de món.

2. Un espai universitari europeu: per què i per a qui?

Els objectius subjacents a les reformes universitàries europees es combinen d'una manera diferent a cada país, però a gairebé tots són respostes a reptes semblants, que inclouen:

- **La necessitat de més mobilitat d'estudiants i graduats:** l'experiència adquirida amb programes com ERASMUS, que va permetre l'intercanvi de més d'un milió d'estudiants, també va posar en relleu que l'escassa compatibilitat entre sistemes universitaris era l'obstacle més gros per al desenvolupament d'una mobilitat encara més nombrosa i espontània.
- **Els reptes d'un veritable mercat laboral europeu** en què els professionals competeixen independentment del país d'origen. En aquest nou context sorgeixen comparacions del nivell de preparació i de l'edat d'accés a aquest mercat, la qual cosa penalitza els sistemes en què hi ha una durada efectiva excessiva dels estudis. També reforça la necessitat d'un sistema millor de reconeixement de les titulacions perquè els ciutadans puguin gaudir del dret d'estudiar i treballar a tota la UE.
- **L'eficiència insuficient de l'ensenyament superior a molts països**, deguda a la manca de rellevància (no pas de qualitat acadèmica) i la poca flexibilitat de molts cursos que impedeixen als estudiants de complir les seves necessitats formatives i que comporten que els estudis durin massa i hi hagi altes taxes de fracàs o abandonament.

3. La renovació curricular: compatibilitat, diversitat i rellevància

El procés de renovació curricular ha convertit Europa en una veritable «zona en obres» universitària. Es tracta de renovar els estudis universitaris dins del marc europeu comú, combinant diversitat amb compatibilitat i provocant un triple canvi de paradigma: des de la simple qualitat acadèmica fins a la rellevància social, des de l'ensenyament i el professor fins a l'aprenentatge i l'estudiant i des de la formació inicial cap a l'aprenentatge al llarg de la vida. Això implica:

- **La creació de titulacions compatibles de nivell de grau, màster i doctorat**, per a reemplaçar les antigues carreres lineals amb una durada i una rigidesa excessives (com les llicenciatures a Espanya), definint-les en termes de competències que s'han d'adquirir i introduint els crèdits ECTS. L'acord europeu estableix que:
  - el grau sigui de 180 a 240 crèdits ECTS (normalment entre tres i quatre anys);
  - el màster pugui oscil·lar entre un mínim de 90 (o excepcionalment 60) i un màxim de 120 ECTS;
  - el doctorat sigui normalment de tres anys, incloent-hi aspectes formatius i la tesi. Aquestes normes són comunes però flexibles, i s'ha demostrat que és important que la flexibilitat que hi ha a Europa no desaparegui en l'àmbit nacional amb reglamentacions massa rígides.
- **Titulacions compatibles amb perfils flexibles:** el marc europeu estructural pot abraçar carreres amb perfils molt diversos, especialment pel que fa a la preparació dels estudiants per al mercat laboral europeu, des de carreres amb una finalitat professionalitzadora específica fins a altres de més generals, amb èmfasi en les competències transversals, en la recerca o en la preparació per a estudis posteriors. Aquesta diversitat ha de permetre que els estudiants triïn entre els programes i les especialitzacions proposats tant per universitats del seu propi país com per altres universitats europees.
- **Més qualitat i rellevància en el que aprenen els estudiants:** a més d'organitzar la diversitat, l'EEES també mira de fomentar la qualitat i rellevància socioeconòmica de l'oferta universitària en la nova Europa. La qualitat no es mesura pel catàleg de cursos o l'alt nivell de l'ensenyament, sinó pel que aprenen realment els estudiants. Una universitat de qualitat és la que porta a l'èxit el nombre més elevat d'estudiants i s'esforça per reduir les taxes de fracàs i abandonament. Un moviment fructífer, començat amb el projecte TUNING, ha consistit a comparar les carreres de diverses universitats europees en un camp disciplinari o professional específic:

així es descobreixen destreses i requisits comuns entre totes i s'identifiquen perfils «europeus» que poden inspirar el procés de renovació curricular.

4. Garantia de qualitat i acreditació

Els sistemes d'assegurament i acreditació de la qualitat s'han imposat com a pedra clau de l'EEES i de la credibilitat de les titulacions. És cert que la qualitat rau en les universitats, i cadascuna ha de desenvolupar els seus propis mecanismes per a avaluar-la i millorar-la. Però amb això no n'hi ha prou, ni per a saber quins estudis compleixen certs estàndards ni per a comparar titulacions. Per això, gairebé tots els països han creat agències d'avaluació o «acreditació», com l'ANECA a Espanya. No obstant això, el segell de qualitat que atorguen aquestes agències no val gaire, ni dins ni fora del seu país, si no gaudeixen de la confiança dels seus experts, és a dir si no tenen la independència, els estàndards i els procediments que justifiquen aquesta confiança.

Al marge dels mecanismes nacionals, es desenvolupen segells de qualitat europeus específics de certs camps disciplinaris (com química o música) o professionals (com empresarials, informàtica o enginyeries).

5. L'EEES: competició i cooperació amb altres països

Les reformes universitàries a causa de l'EEES condicionen el futur de cada país a Europa i el futur d'Europa al món. Como ja s'ha assenyalat, l'EEES té un vessant intern (coherència i qualitat/rellevància de l'ES dins d'Europa) i un altre d'extern, que vol fomentar la llegibilitat, la credibilitat, la competitivitat i la imatge de les universitats europees i l'atractiu de l'EEES en conjunt al món.

Per això la nova Europa formativa fomenta sistemes d'ensenyament diversos però prou compatibles perquè els ciutadans europeus puguin aprofitar la diversitat en comptes de trobar-se limitats per ella. Però al mateix temps es vol que les universitats siguin vectors de les cultures, els idiomes, els valors, el model social i la tecnologia d'Europa en la seva cooperació amb la resta del món.

Com es veu, es barregen aspectes de competició (afirmar la qualitat i l'atractiu d'Europa) i de cooperació (fer de les universitats europees millors socs de les universitats d'altres continents), com sol passar en l'edat del coneixement i de la globalització. Aquests objectius són subjacents:

- a les activitats internacionals de la majoria d'universitats i agències de qualitat d'Europa, gràcies a segells de qualitat nacionals i europeus amb credibilitat internacional;
- al projecte de la UE de proposar uns rànquings universitaris menys esbiaixats i més útils que els que hi ha actualment, que privilegien exclusivament la funció investigadora de les universitats i ignoren els seus resultats en camps tan importants com la docència, la formació al llarg de la vida o la inclusió social del model;
- al desenvolupament de nous programes europeus com ERASMUS MUNDUS (màsters i doctorats conjunts d'alta qualitat), MARIE-CURIE (mobilitat d'investigadors) o els programes de cooperació regional com ALFA per a Llatinoamèrica;
- a les diverses iniciatives nacionals per a l'emergència i el reconeixement de pols o campus d'excel·lència internacional (per exemple, a Alemanya, França o Espanya).

Això permet concloure que l'EEES és alhora una clau del desenvolupament d'Europa en aquests temps de crisi (amb la condició que es facin efectivament les reformes proposades) i una experiència de reformes concertades que es pot compartir amb altres continents (si es veu com una invitació a pensar i actuar, però no com un model per a imitar).

Dr. Guy Haug

Expert en l'avaluació i desenvolupament d'estratègies i institucions d'ensenyament superior en l'àmbit europeu i internacional
President del Consell Assessor de l'Institut Internacional de Postgrau de la UOC
Assessor del rector de la Universitat Politècnica de València

Guy Haug és un dels «pares» de l'espai europeu d'ensenyament superior (EEES):

- com a principal dissenyador del procés de Bolonya, quan va ser conseller principal de l'Associació d'Universitats Europees (EUA) (1998-2001);
- com a iniciador i promotor de l'estratègia de modernització de l'ensenyament superior de la UE, quan va ser assessor principal de la Comissió Europea (2001-2006);
- com a membre de l'equip que va concebre i va començar els programes de cooperació i mobilitat europeus (ERASMUS, TEMPUS, ERASMUS MUNDUS).

Trajectòria professional

- Direcció universitària i desenvolupament institucional (en una «Grande École» francesa de direcció d'empreses molt europeïtzada/internacionalitzada).
- Direcció d'empresa, com a vicepresident i director general per a Europa del CIEE, una multinacional de serveis i viatges universitaris (Nova York / París).
- Internacionalització, mobilitat i cooperació internacional universitàries, tant a Europa com amb altres continents, sobretot els Estats Units i Llatinoamèrica.
- Avaluació i implantació de projectes, programes, agències, estratègies institucionals i polítiques públiques amb vista a l'impacte socioeconòmic i la competitivitat internacional de l'ensenyament superior.
- Cooperació amb organitzacions internacionals (UE, OCDE, Banc Mundial, Unesco) i nombroses xarxes universitàries a Europa i altres continents.

Guy Haug és llicenciat en Dret (Estrasburg, França), doctor en Ciències Polítiques (Tübingen, Alemanya), doctor *honoris causa* (HETAC, Irlanda) i té un MBA (Ottawa, Canadà).

Crònica

Moderador: Dr. Carles Sigalés, director dels Estudis de Psicologia i Ciències de l'Educació de la UOC

Guy Haug: «El futur consisteix a donar als estudiants la possibilitat de fer allò que a ells més els convingui»

Per Núria Toril (periodista)

Fa dotze anys que es va iniciar el procés de Bolonya, pel qual un seguit de països europeus es posaven en marxa per crear un marc de referència comú de titulacions que afavorís la mobilitat tant dels estudiants com dels treballadors. Van començar trenta països. Ara ja són quaranta-set (tota la Unió Europea i vint més). En quin moment ens trobem a l'Estat espanyol? S'han fet els deures? Com afecta la crisi a l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior?

Procés lent i burocràtic

El doctor Haug es mostra contundent quan parla de la situació que es viu a l'Estat espanyol pel que fa a l'adaptació al procés de Bolonya. «A l'Estat espanyol el procés ha estat difícil i més lent que en altres països europeus. Hi ha hagut molta resistència al canvi i els resultats no sempre han estat els desitjats», explica. Haug considera que el model universitari de partida a l'Estat espanyol era diferent i més tradicional que el d'altres països i que, a més, el procés d'adaptació a l'EEES ha estat molt burocràtic, molt complicat, «amb normes estrictes, amb reials decrets», afirma.

Quan Guy Haug parla d'excessiva burocràcia posa com a exemple la durada i l'articulació de les titulacions. «A l'Estat Espanyol es va decidir que tots els graus fossin de 240 crèdits ECTS. Hi ha països, però, on les universitats són més flexibles i deriven aquesta flexibilitat als estudiants que poden triar si volen fer un màster de 90 o de 120 crèdits».

Haug considera que l'Estat espanyol no és l'únic país on el procés ha estat difícil i es mostra optimista: «hi ha coses que es corregiran. Cal anar superant etapes».

Flexibilitat i l'estudiant en el centre del procés d'aprenentatge

El Dr. Carles Sigalés, director dels Estudis de Psicologia, és l'encarregat d'entrevistar Guy Haug durant la lliçó inaugural i li va demanar que concretés com ha de ser el currículum universitari per ser rellevant.

«Una de les motivacions de l'EEES és posar l'estudiant i el procés d'aprenentatge en el centre. Hi ha països on la universitat continua funcionant per raons internes sense tenir molt en compte l'estudiant», afirma Guy Haug i afegeix que «tradicionalment els currículums s'han edificat al revés, seguint la voluntat de departaments, de facultats. El resultat d'aquests currículums no garanteix que els estudiants aprenguin el que volen o el que necessiten».

Per a Guy Haug hi ha titulacions que no són coherents amb la societat i amb el mercat laboral. «La manca de rellevància consisteix a dissenyar cursos molt exigents i abstractes i poc adaptats a les necessitats laborals. Un exemple, de cada cent enginyers, només un es dedicarà a la recerca. Però el currículum, tradicionalment, està pensant per aprendre allò que necessiten els qui es dedicaran a la recerca». Guy Haug considera que els currículums han de posar èmfasi en les competències que cal adquirir, a més dels coneixements.

D'altra banda, Guy Haug també entén la flexibilitat com la possibilitat que han de tenir les universitats d'introduir canvis curriculars per adaptar-se ràpidament al seu entorn o a les necessitats laborals. «Tots utilitzarem la moneda comú que és el crèdit ECTS. Però cada universitat oferirà una cosa diferent per tal que l'estudiant no tingui un menú únic i pugui triar allò que més li convingui».

L'EEES per a combatre la crisi

Un dels objectius de Bolonya ha estat crear un veritable mercat laboral europeu en què tothom pugui competir sense que sorgeixin comparacions de nivell de preparació. Ara, però, segons apuntava Carles Sigalés, en un moment de crisi i retallades, sorgeixen veus que posen en entredit que aquest sistema pugui funcionar.

Però Guy Haug considera que ara més que mai l'espai europeu té sentit. «Estic convençut que a l'Estat espanyol les universitats són un ingredient absolutament imprescindible per a avançar, sortir de la crisi i construir un futur». Haug insisteix que precisament ara que hi ha problemes econòmics és quan s'ha de fer que la universitat sigui més eficient. «Quan en un país es triga vuit anys per cursar un programa de quatre anys, es gasten molts recursos econòmics públics i també d'àmbit privat i familiar».

Guy Haug opina que elements bàsics de Bolonya són també elements bàsics per a sortir de la crisi: la rellevància, la mobilitat, la flexibilitat per ajustar l'ensenyament a allò que necessiten els estudiants per a evitar que repeteixi allò que ja sap.

Educació al llarg de la vida i el paper d'universitats com la UOC

Guy Haug creu que és important, en el futur, entendre que l'educació és un procés que s'ha de dur a terme durant tota la vida i que les universitats s'han d'adaptar a aquest fet. En aquest sentit, Haug torna a apostar per la flexibilitat i per compatibilitzar experiència professional i universitat. «Els estudiants han de poder entrar i sortir del sistema universitari quan ho necessitin. Crec que les universitats virtuals, com la UOC, són les que millor han entès aquest fet i han modificat els seus currículums per fer-los més flexibles. És un punt fort que les diferencia».

Haug també considera que cal que les titulacions reconeguin l'experiència professional. «Hi ha països on es pot obtenir una titulació sencera amb el reconeixement de la seva experiència professional. A l'Estat espanyol això s'ha limitat a un 15% dels crèdits d'una titulació».

Trencar els obstacles per a la mobilitat

Guy Haug pensa que amb el procés de Bolonya la mobilitat ha augmentat però que encara està lluny del que Europa necessita. «El futur consisteix a eliminar els obstacles. I el principal obstacle és el reconeixement de les titulacions. Que amb un grau de qualsevol país es pugui accedir a un màster d'un altre. Això és el futur. El futur és donar a l'estudiant la possibilitat de fer allò que a ell més li convingui».

Aquest text està subjecte –tret que s’indiqui el contrari– a la llicència Reconeixement 3.0 Espanya de Creative Commons. El podeu copiar, distribuir i comunicar públicament sempre que citeu l’autor del text i la institució que el publica (UOC). La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/es/deed.es>.

